

Міністерство освіти і науки України
Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна
Кафедра українознавства

“ЗАТВЕРДЖУЮ”

Декан філософського
факультету

Іван КАРПЕНКО

“30 ” серпня 2025 р.

Робоча програма навчальної дисципліни
ІСТОРІЯ СЛОБІДСЬКОЇ УКРАЇНИ

Рівень вищої освіти бакалавр

Галузь знань С Соціальні науки, журналістика та інформація
(шифр і назва)

Спеціальність С2 Політологія
(шифр і назва)

Освітня програма Політичні технології та аналіз політики
(шифр і назва)

Спеціалізація _____
(шифр і назва)

вид дисципліни обов'язкова
(обов'язкова / за вибором)

факультет філософський

2025 / 2026 навчальний рік

Програму рекомендовано до затвердження Вченою радою філософського факультету Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна «30» червня 2025 року, протокол № 5

РОЗРОБНИК ПРОГРАМИ: Волкова О. Ю., кандидат історичних наук, старший викладач кафедри українознавства

Програму схвалено на засіданні кафедри українознавства філософського факультету Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна Протокол від «27» червня 2025 року № 12

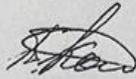
В. о. завідувач кафедри українознавства

Наталя АКСЬОНОВА

Програму погоджено з гарантом освітньої програми “Політичні технології та аналіз політики”

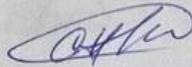
Гарант освітньої програми

Тетяна КОМАРОВА

Програму погоджено науково-методичною комісією філософського факультету
Протокол від “25” червня 2025 року № 10

Голова науково-методичної комісії

Сергій ГОЛКОВ

ВСТУП

Програму навчальної дисципліни «Історія Слобідської України» складено відповідно до освітньо-професійної (освітньо-наукової) програми підготовки бакалавр напрям підготовки ОПП «Політичні технології та аналіз політики», спеціальності С2 Політологія.

1. Опис навчальної дисципліни

1.1 Мета курсу – поглиблене вивчення історичного процесу становлення сучасної України, розуміння специфіки розвитку українського етносу й нації, місця Слобідської України в європейській і світовій історії.

1.2 Завданнями курсу є опанування міждисциплінарних підходів, звернення до українознавства, історіографії, історичної географії, етнології, політичної, економічної історії, «глобальної історії», регіоназнавства й «мікроісторії», вивчення історії побуту й повсякденності, історії родини, ментальності, а також феномен української нації та історії її відродження.

1.3. Кількість кредитів 4

1.4 Загальна кількість годин 120

1.5. Характеристика навчальної дисципліни	
Нормативна / за вибором	
Нормативна	
Денна форма навчання	Дистанційна форма навчання
Рік підготовки	
1-й	1-й
Семестр	
2-й	2-й
Лекції	
24 год.	6 год
Практичні, семінарські заняття	
24 год.	2 год.
Лабораторні заняття	
-	-
Самостійна робота	
72	112
Індивідуальні завдання	
Не передбачені	

1.6. Перелік компетентностей, що формує дана дисципліна

Вивчення навчальної дисципліни “Історія Слобідської України” передбачає формування та розвиток у здобувачів вищої освіти компетентностей, відповідно до тимчасового стандарту освітньо-професійної програми «Політичні технології та аналіз політики»:

ЗК 06. Здатність реалізувати свої права і обов’язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.

ЗК 07. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, науки і технологій.

ЗК 08 Здатність ухвалювати рішення та діяти, дотримуючись принципу неприпустимості корупції та будь-яких інших проявів недоброчесності.

Формування наступних **спеціальних (фахових) компетентностей:**

ФК03 Здатність описувати, пояснювати й оцінювати політичні процеси та явища у різних історичних, соціальних, культурних та ідеологічних контекстах

ФК 05 Здатність аналізувати взаємодію політичних акторів та інститутів, владу та урядування, політичні системи та режими, політичну поведінку у різних контекстах їх функціонування.

1.7. Перелік результатів навчання, що формує дана дисципліна

Згідно з вимогами освітньо-професійної програми здобувач повинен досягти таких результатів:

У результаті вивчення курсу здобувачі вищої освіти повинні **знати**:

- базові поняття й терміни історичної науки;
- основні етапи розвитку українського етносу та нації;
- особливості соціально-економічного, політичного, світоглядно-ідеологічного, культурного розвитку України в глобальних структурах «світ-системи»;

вміти:

- аналізувати наукову літературу, письмові й мультимедійні джерела з історії України;
- оцінювати критично із використанням принципу історизму діяльність інституцій та осіб, які визначили хід історичного процесу в Україні;
- аналізувати факти, явища та процеси, що відбувались на території історичного розселення українського етносу на різних етапах його історичного розвитку.

Вивчення навчальної дисципліни передбачає формування та розвиток у здобувачів вищої освіти програмних результатів навчання відповідно до ОПП

ПРН 10 Вміти описувати, пояснювати й оцінювати політичні процеси та явища у різних історичних, соціальних, культурних та ідеологічних контекстах

ПРН 12 Вміти аналізувати взаємодію політичних акторів та інститутів, владу та урядування, політичні системи та режими, політичну поведінку у різних контекстах їх функціонування

1.8. Пререквізити

Для опанування курсом потрібно проходження курсу «Історія України» закладу загальної середньої освіти.

2. Тематичний план навчальної дисципліни

Вступ

Необхідність вивчення історії Слобідської України на сучасному етапі. Предмет історії України. Основні джерела з історії Слобідської України. Історіографія історії Слобідської України. Головні завдання курсу.

Розділ 1. Архаїчні культури на теренах Слобідської України: від первісних часів до початку ХХ ст.

Тема 1. Територія Слобідської України від первісних до ранньомодерних часів.

Археологічні культури та пам'ятки. Стародавні кочові культури на теренах Слобідської України. Землі Слобожанщини у добу Середньовіччя. Кочові культури та народи на теренах Слобожанщину. Половецький Дешт-і-Кіпчак.

Тема 2. Ранньомодерна Слобідська Україна в другій половині XVI – кін. XVIII ст.

Передумови колонізації «Дикого поля». Українська ранньомодерна революція та її наслідки для Слобожанщини. Перші козацькі поселення. Стосунки з московською адміністрацією. Автономія слобідських полків. Особливості козацького самоврядування. Ліквідація царизмом української автономії: причини, етапи, наслідки. Занепад традиційних форм української культури наприкінці XVIII ст. Провінціалізація культурного життя.

Тема 3. Слобідська Україна під владою династичних імперій (кінець XVIII-початок ХХ ст.)

Українське етнонаціональне відродження: історичний контекст, передумови, етапи розвитку, історичне значення. Заснування Харківського університету. Роль та місце університету у науковому, культурно-освітньому та націєтворчому житті регіону та України

в цілому. Особливості українського романтизму та його вплив на формування української національної ідеї. Імперська модернізація Слобідської України. Слобідська Україна у революції 1905-1907 рр.

Розділ 2. Слобідська Україна у добу модернізації та глобалізації..

Тема 4. Слобідська Україна в добу становлення тоталітарної системи (1917-1940-і).

Українська революція 1917- 1921 років на теренах Слобожанщини. Перемога більшовиків та її наслідки для регіону. «Перша столиця». Політика та культура доби «воєнного комунізму». “Червоний терор”. Слобідська Україна у 1920-х рр. «Нова економічна політика» більшовиків. Національна політика більшовиків і етнічні процеси в Україні: “русифікація” і “українізація” партійно-державного життя. Український націонал-більшовизм як спроба “коренізації” комуністичної ідеології. Церковна політика більшовиків. «Політичний бандитизм» в українському селі. Тоталітарна модернізація в УРСР у 1930-х рр.: передумови, форми, ціна.

Формування та функціонування компартійно-державної номенклатури УСРР в 1920-30-ті рр. Колективізація: причини, етапи, наслідки. Дискусія довкола причин та наслідків голодомору 1932 – 1933 рр. Масові репресії як інструмент етнополітики радянського уряду. Слобідська Україна у Другій світовій та війні. Етнополітика радянського та нацистського режимів в Україні: схожість та відмінність. Рух Опору в Другій світовій війні.

Тема 5. Слобідська Україна у добу занепаду тоталітарної системи (1950-1980-і).

Слобідська Україна у другій половині 1940-на початку 1950-х рр. “Друге дихання” радянського тоталітаризму. Посилення русифікації. Політична «відлига» в УРСР. Покоління шестидесятників Харкова та їхня роль у національно-культурному відродженні України. Слобідська Україна в добу «розвиненого соціалізму» та «перебудови». Життя й побут слобожан у 1960-1980-ті.

Тема 6. Слобідська Україна у пост-імперську добу.

Політичні та економічні виклики для Слобожанщини з проголошенням незалежності України.

Соціально-економічний розвиток: напрями, чинники, проблеми, перспективи. Екологічні проблеми сучасної Слобідської України.

Становлення громадянського суспільства в регіоні. Реформи і революції «Помаранчева революція». Євромайдан і «Революція Гідності» - вимір Слобожанщини.

Провідні тенденції культурного розвитку Слобідської України. Еволюція структур повсякденності й ментальності населення пост-імперської Слобожанщини.

«Гібридна агресія» РФ. Особливості прифронтового регіону. Повномасштабне вторгнення Росії та внесок Слобожанщини у деокупацію українських земель. На порозі майбутнього відновлення.

Підсумки курсу. Історичний досвід Слобідської України.

3. Структура навчальної дисципліни

Назви розділів і тем	Кількість годин											
	Денна форма						Заочна форма					
	Усього о	У тому числі					Усього о	у тому числі				
Л		П	Ла б	ін д	С.р .	л		П	ла б	ін д	С.р .	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Розділ 1. Давня, середньовічна та ранньомодерна історія України.												
Тема 1. Територія Слобідської України від первісних до	10	4	2			4						19

ранньомодерних часів.												
Тема 2. Ранньомодерна Слобідська Україна в другій половині XVI - кінець XVIII ст.	10	4	2			4		2				19
Тема 3. Слобідська Україна під владою династичних імперій (кінець XVIII-початок XX ст.	10	4	2			4		2				19
Разом за розділом 1	30	12	6			12		2	2			57
Розділ 2. Слобідська Україна у добу модернізації та глобалізації												
Тема 4. Слобідська Україна в добу становлення тоталітарної системи (1917-1940)	20	4	2			14		2				18
Тема 5. Слобідська Україна у добу занепаду тоталітарної системи (1950-1980-і)	20	4	2			14						18
Тема 6. Слобідська Україна у пост-імперську добу.	20	4	2			14		2				19
Разом за розділом 2	60	12	6			42		4	0			55
Усього годин	120	24	2			72	120	6	2			112

4. Теми семінарських (практичних, лабораторних) занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин ден	Кількість годин заоч
1	Аналіз джерел з історії Слобідської України	4	-
2	Дмитро Багалій – видатний історик Слобідської України	4	-
3	Історична динаміка етнонаціональних процесів у Слобожанщині (XVII-XXI ст.): етапи та провідні тенденції	4	-
4	Роль Харківського університету в історії Слобідської України й України в цілому	4	2
5	Комплекс «першої столиці»: походження та специфічні риси	4	
6	Сучасний стан та перспективи розвитку Слобожанщини	4	-
	Разом	24	2

5. Завдання для самостійної роботи.

№	Назва теми	Кількість	Кількість
---	------------	-----------	-----------

з/п		годин ден	годин заоч
1	Опрацювання першоджерел, наукової літератури, сучасного відеоконтенту, підготовка до семінарів та заліку	54	112
	Разом	54	112

6. Індивідуальне навчально - дослідне завдання

Не передбачено

7. Методи навчання

Інформаційно-рецептивний, репродуктивний, проблемного викладу, евристичний, дискусійні. Методи роботи в умовах дистанційного та змішаного навчання: за умов впровадження карантинних та інших обмежень лекції і семінарські заняття проводяться в он-лайн режимі із застосуванням платформи ZOOM. Видами навчальної діяльності є: відеоконференції, відповіді на питання в чаті. За умов змішаного навчання семінарські заняття, написання контрольної та екзаменаційної роботи проводяться аудиторно.

ВИДИ НАВЧАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

	Діяльність в аудиторії	Онлайн-діяльність
Попередня підготовка	опитування вхідний контроль	ознайомлення або повторення термінології, необхідної для роботи з темою у тестовій формі
Подача нової інформації	презентація; дискусія	відео та текстові лекції література з теми в електронному вигляді
Тренування	обговорення питання-відповіді практичні завдання не на оцінку	виконання інтерактивних вправ робота у малих групах онлайн
Виконання практичного завдання	завдання, що виконуються під час практичних занять	різномірні індивідуальні та групові завдання (звіт, презентація, проєкт, відеозапис тощо) робота над спільними документами
Оцінювання	контрольна робота опитування	усна відповідь (відеозапис) виконання практичного завдання письмова робота
Рефлексія	діалог, групове обговорення короткі усні / письмові відповіді на питання	розроблення нотаток до лекцій карти пам'яті підготовка мультимедійних презентацій відповіді на рефлексивні питання
Зворотній зв'язок	групові та індивідуальні консультації • коментарі під час заняття від викладача	консультації у месенджерах та за допомогою e-mail

8. Методи контролю

Засвоєння тем розділів (поточний контроль) здійснюється на практичних заняттях відповідно до контрольних цілей. Основне завдання поточного контролю – перевірка рівня підготовки здобувачів до виконання конкретної роботи.

Поточний контроль і оцінювання результатів навчання передбачає виставлення оцінок за всіма формами проведення занять:

- контроль та оцінювання активності роботи здобувача під час лекційних та практичних занять (групова дискусія);
- контроль та оцінювання якості підготовки та розробки презентацій під час виконання самостійної роботи здобувачів;
- контроль засвоєння теоретичного та практичного матеріалу (у вигляді тестування);
- контроль та оцінювання вмінь проводити самостійні джерелознавчі дослідження та презентувати їх із застосуванням сучасних інформаційних технологій.

Критерії оцінювання роботи здобувачів на семінарських заняттях:

Ваговий бал – 7. Максимальна кількість за усі виступи: $5 \times 12 = 60$ балів.

5 балів – красномовний виступ за презентацією, риторично грамотний, з розглядом причинно-наслідкових зв'язків і правильно оформленим списком літератури і джерел.

4 бали – логічно вибудована презентація, інформаційно повна, продумана, але присутні технічні помилки в оформленні літератури, недостатня ілюстративна база, шиби у викладенні матеріалу;

3 бали – презентація за темою з частковими порушеннями логіки та послідовності – причин або наслідків, наявні погрішності в оформленні бібліографії;

2 бали – формальна презентація з намаганням схематично подати тему і переважання тезового викладу, мова викладу спрощена, список літератури оформлено з грубими помилками;

1 бал – робота опирається на одне джерело, відсутня ілюстративна база, що відображає тему та історичну епоху, текст роботи не відповідає заявленій темі;

0 – плагіат, використання штучного інтелекту, пасивна присутність.

На першому семінарі проводиться вступний перевірочний тест з 11 питань на 1 бал кожне запитання.

Критерії оцінювання робіт за самостійними завданнями для здобувачів заочної форми навчання:

За завдання з самостійної роботи здобувачі вищої освіти можуть набрати 15 балів максимально, за 4 самостійні роботи 60 балів.

Критерієм оцінки самостійної роботи є наявність власної (авторської) позиції; пов'язаність змісту її із сучасними українськими реаліями (практичними чи теоретичними); наявність висновку й посилань на літературу і джерела, відео, свідчення очевидців.

14-15 балів – робота виконана на високому теоретичному рівні, містить аналіз побаченого і добре обґрунтовану авторську позицію, вичерпний список джерел;

12-13 балів – має незначні недоліки з питань самостійної роботи, авторська позиція обґрунтована не досить послідовно,

10-11 балів – робота має незначні неточності чи технічні погрішності;

8-9 балів – не містить критичного аналізу, неповністю висвітлена проблематика;

6-7 балів – робота не містить достатньо джерел і літератури, відсутня авторська позиція;

4-5 балів – робота має компліятивний характер, тезовість у викладенні;

2-3 бали – робота виконана без урахування вимог, подана з грубими помилками в оформленні.

1 бал – робота не підписана, відсутній список джерел;

0 балів – плагіат, використання штучного інтелекту, несамотійно виконана робота.

Підсумковий контроль знань студентів проводиться з метою оцінки результатів навчання на завершальному етапі вивчення дисципліни у формі письмового заліку в обсязі навчального матеріалу, визначеного програмою навчальної дисципліни, і в терміни, встановлені навчальним планом. Екзаменаційні білети включають три питання: перше і друге спрямовані на встановлення рівня загальної теоретичної підготовки студента і оцінюються максимально по 12 балів кожне; третє передбачає вміння аналізувати документи та літературу, максимальна оцінка – 16 балів. Рівень знань на екзамені оцінюється:

37-40 балів, якщо студент дав правильну та повну відповідь на всі три поставлених питання, міцно засвоїв теоретичний матеріал, глибоко і всебічно знає зміст навчальної дисципліни, демонструє вміння пов'язувати події минулого із сучасним розвитком, логіку та аргументованість викладення (наведення прикладів, аналогій, знання головних дат з історії України), вільно використовує набуті теоретичні знання при аналізі практичного матеріалу, висловлює своє ставлення до тих чи інших проблем;

32-36 балів ставиться студенту, якщо він відповів на всі три запитання, добре засвоїв теоретичний матеріал, володіє основними аспектами з першоджерел, аргументовано викладає матеріал, висловлює свої міркування з приводу тих чи інших проблем, але припускається похибок у логіці викладу теоретичного змісту або при аналізі практичного;

27-31 ставиться студенту у випадку, якщо він відповів на всі три запитання, в основному опанував теоретичні знання з навчальної дисципліни, орієнтується в першоджерелах та рекомендованій літературі, але відповідь є недостатньо аргументованою, виявляє неточності, невміння оцінювати факти та явища;

21-26 балів ставиться, якщо всі три питання розкриті неповно та/або логіка відповідей вимагає істотного виправлення;

1-20 балів студент отримує, якщо у відповіді не розкриті по сутності всі три питання, продемонстровано недостатнє знання фактичного матеріалу, наукових визначень;

0 балів студент отримує в разі відсутності відповідей на питання білету.

Викладання курсу «Історія Слобідської України» **ґрунтується на принципах академічної доброчесності**. Здобувачі вищої освіти зобов'язані дотримуватись принципу академічної доброчесності відповідно до ст. 42 Закону «Про освіту» та положення Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна <https://karazin.ua/korisna-informatciia/akademichna-dobrochesnist-1/>.

Дотримання академічної доброчесності здобувачами вищої освіти передбачає:

– самостійне виконання навчальних завдань, завдань поточного та підсумкового контролю результатів навчання, атестації (для осіб з особливими освітніми потребами ця вимога застосовується з урахуванням їхніх індивідуальних потреб і можливостей);

– посилення на джерела інформації у разі використання ідей, розробок, тверджень, відомостей;

– дотримання норм законодавства про авторське право і суміжні права;

– надання достовірної інформації про результати власної навчальної (наукової, творчої) діяльності, використанні методики досліджень і джерела інформації.

Замість виконання завдань (вивчення тем) можуть також враховуватись такі види активностей здобувача:

проходження тренінг-курсів чи дистанційних курсів з використання сучасних освітніх технологій на платформах Coursera, Prometheus тощо (за наявності відповідного документу про їх закінчення, надання копії викладачу);

участь в майстер-класах, форумах, конференціях, семінарах, зустрічах з проблем використання сучасних освітніх технологій (з підготовкою есе, прес-релізу, інформаційного повідомлення тощо, що підтверджено навчальною програмою заходу чи відповідним сертифікатом);

участь у науково-дослідних та прикладних дослідженнях з проблем використання сучасних освітніх технологій (в розробці анкетних форм, проведенні опитувань, підготовці та проведенні фокус-груп, обробці результатів дослідження, підготовці звіту, презентації результатів тощо, що підтверджується демонстрацією відповідних матеріалів).

Для допуску до складання підсумкового контролю (заліку) здобувач вищої освіти повинен набрати **не менше 10 балів** з навчальної дисципліни під час поточного контролю, самостійної роботи, індивідуального завдання.

9. Схема нарахування балів

Поточний контроль та самостійна робота											Разом	Залік	Сума
Розділ 1					Розділ 2								
T1	T2	T3			T4	T5	T6				60	40	100
10	10	10			10	10	10				60	40	100

T1, T2 ... T13 – теми розділів.

Шкала оцінювання

Сума балів за всі види навчальної діяльності впродовж семестру	Оцінка
	для дворівневої шкали оцінювання
90-100	зараховано
70-89	
50-69	
1-49	не зараховано

10. Рекомендована література

Основна література

1. Багалій Д. Історія Слободської України ; передм. та ком. В. Л. Маслійчук ; упорядн. О. О. Савчук. Харків : Видавець Олександр Савчук, 2019. XXXII + 400 с.
2. Історія Слобідської України: Хрестоматія. Харків, 2016
3. Склокін В. Російська імперія і Слобідська Україна у другій половині XVIII ст.: просвічений абсолютизм, імперська інтеграція, локальне суспільство. Львів: Видавництво УКУ 2019. 268 с.
4. Танцюра, В. І. Пересада О. Історія Слобідської України. Харків: ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2013
5. Чорний Д. М. Історія Слобідської України: підручник. Харків: ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2016. 264 с.

Допоміжна

1. Аксьонова Н. В. «Українська» та «російська» Слобожанщина: політичні кордони історико-етнографічного регіону. *Етнічна історія народів Європи*. 2013. Вип. 39. С. 113-119.
2. Арзуманова Т. Мовні та культурні традиції на Слобожанщині наприкінці XIX ст.(на прикладі Харківської губернії). *Краєзнавство*, 2010.
3. Бех М., Іванчишен В., Сауляк Б. Господарська культура Південно-Східної Слобожанщини в динаміці історичного розвитку протягом XX – на початку XXI століття. *Народна творчість та етнологія*. 2017: № 5. С. 78-83.
4. Бірвова О. Ю. Слобожанщина: адміністративні й соціальні зміни протягом другої половини XVII–першої половини XVIII ст. *Гілея: науковий вісник*, 2018, 137: 7.
5. Бірвова О. Харківщина – історична українська земля. Науково-теоретичний альманах *Грані*. 2022. Вип. 25. № 5 С. 27-30.

6. Біррова, О. Ю. Козацькі полки Слобідської України. *Історичні студії суспільного прогресу*. 2014. (2), 16-20.
7. Брехуненко В. Східна брама Європи. Козацька Україна в середині XVII–XVIII ст. / Ред. Ю. Олійник. НАН України. Інститут української археографії та джерелознавства ім. М. С. Грушевського. Київ, 2014
8. Брехуненко В., Ковальчук В., Ковальчук М., Корнієнко В. «Братня» навала: Війни Росії проти України XII–XXI ст. Вид. 2-ге. Київ, 2018
9. Грицюк В., Лисенко О. Війна Російської Федерації проти України: воєнний, міжнародно-правовий, геополітичний і економічний виміри. *Український історичний журнал*. 2023. № 3
10. Довбищенко, М. Проблеми утвердження української державності на Слобожанщині в період національно-визвольної революції. Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. *Українознавство*. № 1 (2014): 46-53.
11. Жук О. М. Поселенська політика Росії та особливості поселень у Слобідській Україні другої половини XVII ст. *Гуржіївські історичні читання*, 2011 (4), 193-197.
12. Залізник Л.Л. Україна між Сходом і Заходом. Про витоки і суть російсько-української війни 2014 р. Київ, 2014.
13. Коняєв, Є. А. Інститут осадчих” як феномен у системі управління Слобідської України XVII–XVIII ст. *Теорія та практика державного управління*. 2014. № 4: С. 149-156.
14. Кравченко, А. Заселення Слобідської України і розвиток народної освіти в Сумському повіті та Старому Селі (1638-1917) // *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології*. 2019. № 7(91). С. 355-366
15. Красіков М. М. Слобідська Україна: маркери культурної ідентичності мешканців регіону часів російської агресії. *Ідентичності в умовах пограниччя* : матеріали 2-ї Міжнар. наук. конф., 9-10 лютого 2023 р. / за заг. ред. Павла Леньо. Ужгород : ТОВ "РІК-У", 2024. С. 134-144.
16. Лапченко, А. С. Селянські промисли на Харківщині (Слобожанщині) в роки нової економічної політики (1921–1928 рр.) Doctoral dissertation, Харків, 2018
17. Луценко М. В. Станові дворянські установи та їх діяльність на Слобожанщині (наприкінці XVIII–у першій половині XIX ст.). *Історія та географія*. 57 (2021): 116-120.
18. Маньківська, Т. О. Українізація шкіл і вчителство на Слобожанщині у 1917–1918 роках. *Наука. Релігія. Суспільство* 4 (2012): 41-45.
19. Маслійчук В. Л. Соціополітичний простір Слобожанщини у XVII ст. Формування слобідських полків // *Україна в цивілізаційних потоках ранньої модерності* / [О. Бачинська, А. Бовгиря, Л. Войтович, ... В. Маслійчук та ін.] ; Національна академія наук України, Інститут історії НАН України. Київ : Академперіодика, 2024. Розділ 29. С. 537-556.
20. Маслійчук В. Л. Щербінінська комісія та скасування слобідських полків 1762 – 1764 рр. // *Січеславський альманах*. 2005. Вип. 1. С. 167–174.
21. Маслійчук В., Ефименко Г. Слобідська Україна. Формування українсько-російського кордону. Київ: [б. в.], 2017. 35 с.
22. Маслійчук В.Л. Провінція на перехресті культур. Дослідження з історії Слобідської України XVIII–XIX ст. Харків, 2007. 400 с.
23. Маслова Л. В. "Людина в соціально-економічному та етнокультурному просторі Слобідської України." *Історія та географія* 55 (2019): 76-85.
24. Олійник О. М., Олійник М. М. Розвиток Харкова як центру Слобідської України у XVI–XVIII ст. *Краєзнавство і учитель – 2021* : матеріали міжнар. наук. конф., Україна, м. Харків, 31 берез. 2021 р. Харків, 2021. С. 47–49
25. Описи Харківського намісництва кінця XVII ст.: Описово-статистичні джерела. Київ, 1991. 220 с.
26. Пістун М. Слобожанщина: історико-географічна довідка. *Часопис соціально-економічної географії* 15 (2013): 162-164.

27. Посохова Л. Склокін, В.. Російська імперія і Слобідська Україна у другій половині XVIII ст.: просвічений абсолютизм, імперська інтеграція, локальне суспільство (Львів: Видавництво УКУ, 2019), 268 с. 2019.
28. Потрашков С.В. Слобідські полки. Історія, героїка, атрибутика. Х., 2009. 167 с.
29. Радіонова, Н. В. "Соціокультурний простір Слобожанщини XIX ст. у ретросективі і перспективі розвитку сучасної освіти." (2021).
30. Склокін В. Російська імперія і Слобідська Україна у другій половині XVIII ст.: просвічений абсолютизм, імперська інтеграція, локальне суспільство. Львів, 2019.
31. Склокін В. Слобідська Україна у символічній географії Російської імперії (60–90-ті роки XVIII століття). *Наукові записки УКУ*. 2019. Історія, вип. 3. С. 13–28.
32. Склокін В. В. Господарська діяльність військових обивателів Слобідської України (60–90-ті рр. XVIII ст.). *Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. Серія: Історія України. Українознавство: історичні та філософські науки*, 2008. Вип. 11, С. 10-15.
33. Слобідська Україна. Короткий історико-краєзнавчий довідник. К., 1994. 80 с
34. Сушко, В. (2006). Слобожанщина в етнологічних дослідженнях XVIII–XXI ст. *Етнічна історія народів Європи*, 2006. (21), 136-140.
35. Таранушенко С.А. Іконостаси Слобідської України. Харків, 2011.
36. Швидкий С. М. Етнокультурна спадщина населення Слобідської України XIX – початку XXI ст. у системі сучасних знань та світоглядних уявлень. Слов'янськ: Вид-во БІ Маторіна, 2016. 380 с
37. Шейко В.М. Історія культури Слобідської України : навч. посіб. / В.М.Шейко, Л.Г.Тишевська. – 2-ге вид., випр. і допов. Харків , 2012
38. Шеліхова, В. В. Дослідження розвитку селянських промислів Лівобережної та Слобідської України в Російській імперії (1860–90-ті рр.). *Наукові праці історичного факультету Запорізького національного університету*, 2013. (35), 343-346.
39. Яценко В. Б. Інтеграція козацтва Слобідської України до соціальної структури Російської імперії: друга половина XVII-XVIII ст. / В. Б. Яценко. Х., 2009.
40. Яцук М. Колонізаційне значення монастирів Слобідської України (друга половина XVII ст.). Науковий щорічник «Історія релігій в Україні». Інститут релігієзнавства–філія Львівського музею історії, 2017, 27-1.

11. Інформаційні ресурси

1. Ізборник. Історія України IX - XVIII ст. Першоджерела та інтерпретації. Режим доступу: lytopys.org.ua
2. Інститут історії України НАН України. Режим доступу: <http://www.history.org.ua>
3. Історія України. Як Дике поле стало Слобідською Україною. Режим доступу: <https://www.youtube.com/watch?v=1ePKWPRg19g>
4. Заселення і розвиток Слобідської України. Режим доступу: <https://www.youtube.com/watch?v=VSykgesz9PU>
5. Виникнення і розвиток Слобідської України. Режим доступу: <https://www.youtube.com/watch?v=NL7IPrRLZ78>

12. Особливості навчання за денною формою в умовах подовження дії обставин непереборної сили

В умовах дії форс-мажорних обмежень освітній процес в університеті здійснюється відповідно до наказів/розпоряджень ректора/проректора або за змішаною формою навчання або повністю дистанційно в синхронному режимі.

У разі запровадження суворих обмежень із заборонаю відвідувати ЗВО здобувачам вищої освіти денної форми навчання надано можливість скласти екзамен дистанційно на платформі Moodle в дистанційному курсі «Історія Слобідської України», URL: <https://moodle.karazin.ua/course/view.php?id=10125>.

